

τομή κατά κλίτος

υπουργείο πολιτισμού επιστημών
 διασκευή εθνικής βιβλιοθήκης

A5

Υφιστάμενη κατάσταση

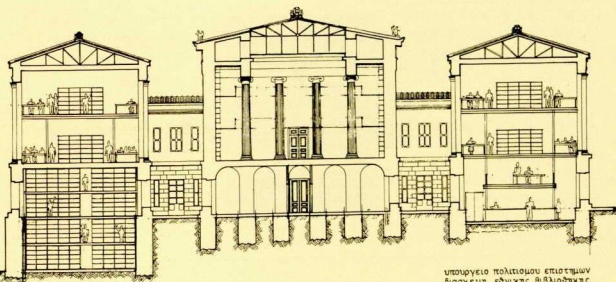
ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ανδρέας Κεραμίδης

Ηλεκτρ. Μηχανολόγος

Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος γέρασε πιά. Μόνον η δραστική αναμόρφωσή της μπορεί να της ξαναδώσει τον αρχικό της σκοπό, βγάζοντάς της από το τέλμα. Μια τέτοια ενέργεια παρουσιάζει πολλά ωφελήματα, τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά.

Στο τέλος του 1980, εκπονήθηκε μελέτη, ύστερα από πρόταση του υπογράφοντα, στα πλαίσια του ΥΠΠΕ, από ομάδα ειδικών*. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι, σύμφωνα με τη μελέτη, αυτή η φάση θα χρειαστεί για την ολοκλήρωσή της τρία χρόνια περίπου, αλλά μόνο επί ένα έτος η βιβλιοθήκη θα διακόψει τη λειτουργία της, ενώ τα δύο άλλα χρόνια θα εξυπηρετεί κανονικά το αναγνωστικό της κοινό. Το ανωτέρω δημόσιο έργο, συγκριτικά με οποιοδήποτε άλλο, θα έχει άμεση απόδοση.

τομή κατά πλάτος

υπουργείο πολιτισμού επιστημών
 δασκευή εθνικής βιβλιοθήκης
 Α11

Προβλεπόμενη κατάσταση

Όσον αφορά τα ωφελήματα από την νέα μορφή λειτουργίας της ΕΒΕ, αυτά μπορούν να διαρθρωθούν σε άμεσα, έμμεσα και δευτερεύοντα.

Α. Τα άμεσα ωφελήματα συνίστανται:

- Στην αξιοποίηση του υλικού βιβλίων κλπ. που υπάρχει στην ΕΒΕ και σε όλες τις βιβλιοθήκες του ελληνικού χώρου.

- Στη συμβολή για την ανάπτυξη των επιστημών, δεδομένου ότι δεν θα χάνεται άσκοπα χρόνος για την εξεύρεση βιβλιογραφίας κλπ.

- Στην αναγκαστική, εκ των πραγμάτων, ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό όλων των βιβλιοθηκών της Ελλάδος.

Β. Τα έμμεσα ωφελήματα θα είναι:

- Η εξασφάλιση της σταθερής διασυνδέσεως και ο εκσυγχρονισμός της ΕΒΕ σε μόνιμη βάση, διότι θα συμπορευτεί η ΕΒΕ με όλα τα αντίστοιχα μεγάλα εθνικά κέντρα του εξωτερικού.

- Η ανταλλαγή εντύπων σε ίδια βάση με όλα τα αντίστοιχα κέντρα του εξωτερικού.

Γ. Τα δευτερεύοντα ωφελήματα θα είναι:

- Η εξοικονόμηση συναλλαγματος από τον περιορισμό εισαγωγής πολλαπλών ξένων εντύπων από βιβλιοθήκες και ιδιώτες.

Η Εθνική Βιβλιοθήκη κατασκευάστηκε με σχέδια του Αρχιτέκτονα Θεοφίλου Χάνσεν στα τέλη του περασμένου αιώνα, για να εξυπηρετεί τις ανάγκες

του περιορισμένου αναγνωστικού κοινού της εποχής της.

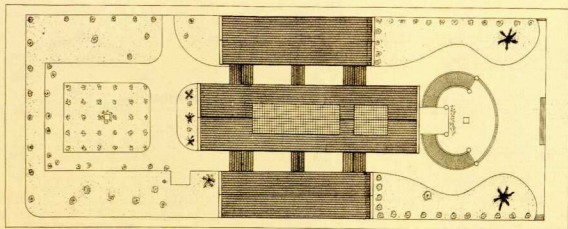
Την επιβλεψη του έργου την έκανε ο αρχιτέκτονας Ερνέστος Τσίλερ. Από τον ίδιο είχε εκπονηθεί μελέτη για την επέκταση του κτηρίου της Βιβλιοθήκης σε όλο τον υπόλοιπο ακάλυπτο χώρο.

Στο διάστημα μα ενός αιώνα που πέρασε δεν έγινε καμία επέκταση, αλλά ούτε και στοιχειώδης συντήρηση του κτηρίου.

Κατά καιρούς έγιναν εσωτερικές επεμβάσεις και αλλαγές στη χρήση των χώρων, κάτω από την πίεση των συνθηκών που δημιουργήθηκαν στο μεταξύ διάστημα από την αλματώδη αύξηση του αριθμού των βιβλίων και των αναγνωστών.

Οι ενέργειες αυτές έγιναν απρογραμματίστα και περιπτωσιακά, χωρίς καμία ειδική μελέτη και εξέταση των δυνατοτήτων δημιουργίας ωφέλιμων χώρων μέσα στο ίδιο το κτήριο.

Προμελέτη που συντάχθηκε το 1973 από την Ομάδα "Αγνή Πικιώνη-Ροκου" προέβλεπε την εκτέλεση των εσωτερικών διαρρυθμίσεων στο υφιστάμενο κτήριο και την κατασκευή πενταώροφου υπογείου στον ακάλυπτο ελεύθερο χώρο, με απώτερο σκοπό τη μεταφορά της Εθνικής Βιβλιοθήκης σε άλλη θέση και τη μετατροπή του κτηρίου της Εθνικής Βιβλιοθήκης σε "Βιβλιοθήκη Χειρογραφών".

ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΠΛΑΝ
 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑΛΟΓΩΝ - ΑΝΑΘΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
 Π.Π. & Α.Π.Π. ΜΑΡΤΙΟΣ 2017

Ο αριθμός των τόμων που περιέχονται στην Εθνική Βιβλιοθήκη ανέρχεται περίπου σε 450.000.000 από αυτούς ποσοστό 60% - 70% είναι σε 2 έως 8 αντίτυπα. Στον ανωτέρω αριθμό περιλαμβάνονται και αυτοί που βρίσκονται αποθηκευμένοι στο κτήριο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, 100.000 περίπου ακατάγραφτοι τόμοι. Επίσης περιλαμβάνονται και 12.000 τόμοι παιδικών βιβλίων και μεγάλες αριθμός βιβλίων που δεν χρησιμοποιήθηκαν ποτέ ή ελάχιστα και αποτελούν, κατά κάποιον τρόπο, "νεκρό υλικό".

Η συστηματική καταλογογράφηση του υλικού της Εθνικής Βιβλιοθήκης έχει γίνει μέχρι σήμερα μόνο για ελάχιστο ποσοστό, 2% περίπου του συνολικού αριθμού των τόμων, αφού αυτή άρχισε να πραγματοποιείται μόλις πριν από λίγο καιρό.

Από καταμέτρηση που πραγματοποιήσαν πρόσφατα οι αρμόδιοι υπάλληλοι της, προέκυψε ότι το συνολικό μήκος των ραφιών που χρησιμοποιούνται για την εναπόθεση των ανωτέρω τόμων ανέρχεται σε 13.000 τρέχοντα μέτρα περίπου.

Στο κτήριο της ΕΒΕ στεγάζεται και το Τμήμα Χειρογράφων, το οποίο έχει σήμερα 4.000-4.500 τόμους και μεγάλο αριθμό εγγράφων που φθάνει τις 150.000 περίπου.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των βιβλίων και των χειρογράφων βρίσκεται κάτω από δυσμενείς

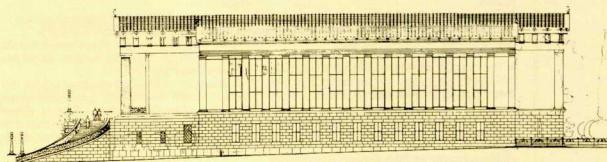
συνθήκες συντηρήσεως και αποθηκεύσεως, είναι δε ενδεχόμενο πολλά βιβλία από αυτά να έχουν υποστεί σημαντικές φθορές.

Οι βοηθητικοί χώροι και τα γραφεία για το προσωπικό είναι σχεδόν ανύπαρκτοι. Στα βιβλιοστάσια υπάρχει σπατάλη χώρου και στο μοναδικό Αναγνωστήριο, που έχει δυναμικότητα 80 περίπου ατόμων, η μελέτη γίνεται κάτω από απαράδεκτες συνθήκες φωτισμού.

Η είσοδος της Βιβλιοθήκης από την οδό Πανεπιστημίου και η τοποθέτηση των δημοσίων καταλόγων στον ανατολικό διάδρομο, προς την οδό Ακαδημίας, μεταβάλλει το αναγνωστήριο σε διάδρομο.

Ο αριθμός του απασχολούμενου προσωπικού ανέρχεται σήμερα σε 34 άτομα.

Στο Τμήμα Χειρογράφων η επίσημη αύξηση είναι ελάχιστη σε αριθμό νεοεισερχομένων τόμων, και το αναγνωστικό κοινό είναι περιορισμένο. Πάντως η λειτουργία του Τμήματος Χειρογράφων, με την υπάρχουσα έλλειψη των απαραίτητων κυρίων και βοηθητικών χώρων είναι απαράδεκτη. Επίσης και οι συνθήκες του περιβάλλοντος είναι απαράδεκτες εξαιτίας της θέσης του κτηρίου, που βρίσκεται σε μια από τις περισσότερο μολυσμένες από πλευράς ατμοσφαιρικού αέρα περιοχές της Αθήνας.

1974-1977

υπουργείο πολιτισμού επιστημών
 διασκευή εθνικής βιβλιοθήκης
 1974-1977
 212

Προβλεπόμενη κατάσταση

Τα καυσαέρια που περιέχονται στον αέρα επιδρούν καταστροφικά στη ζωή των βιβλίων και των χειρογράφων, και έτσι, παρά τη συνεχή συντήρησή των, με την πάροδο του χρόνου και τη συνεχή αύξηση της ρύπανσης υπάρχει φόβος να υποστούν ανυπολόγιστες φθορές αν δεν παρθούν δραστικά μέτρα.

Για την θέρμανση της Βιβλιοθήκης υπάρχει σύστημα κεντρικής θέρμανσης, που λειτουργεί από την εποχή που εγκαταστάθηκε στο κτήριο, με μικρή τροποποίηση σχετικά με την καύσιμη ύλη. Η υπάρχουσα ηλεκτρολογική εγκατάσταση, που πραγματοποιήθηκε σε δύο χρονικές φάσεις, στις αρχές του αιώνα, έγινε χωρίς καμία ειδική μελέτη και σεβασμό στο μνημειώδη χαρακτήρα του κτηρίου.

Προτάσεις

Από τα ανωτέρω προκύπτει το συμπέρασμα ότι σήμερα η Εθνική Βιβλιοθήκη δεν μπορεί να εκπληρώσει τον σκοπό της και αποτελεί έναν Οργανισμό σχεδόν νεκρό.

Για τη θεραπεία της καταστάσεως αυτής, και επειδή επιβάλλεται η συνέχιση της λειτουργίας της Βιβλιοθήκης στο υπάρχον μνημειακό κτήριο, για λόγους ιστορικούς και εθνικούς και για να

εξυπηρετείται το μεγάλο αναγνωστικό της κοινό, εκπονήθηκε μελέτη σκοπιμότητας που προβλέπει:

1. Μεταφορά του Τμήματος Χειρογράφων, σε νέο κτήριο, έξω από το κέντρο της πόλεως, με πολύ χαμηλό βαθμό μολύνσεως. Στο κτήριο αυτό θα συγκεντρωθούν και θα στεγαστούν σταδιακά και τα άλλα πολύτιμα χειρόγραφα, που ανήκουν στην κυριότητα της Εκκλησίας. Αν δεν συγκεντρωθούν, θα πρέπει τουλάχιστον να απογραφούν, αφού γίνει η μικροφωτογράφιση, ταξινόμηση και συντήρησή τους.

2. Τη δημιουργία Παιδικής Βιβλιοθήκης σε ανεξάρτητο κτήριο, στο οποίο θα μεταφερθούν οι υπάρχοντες σήμερα στην Εθνική Βιβλιοθήκη 12.000 περίπου τόμοι παιδικών βιβλίων. Στο ίδιο κτήριο θα πρέπει να στεγαστεί και το Μουσικό τμήμα, που θα περιλαμβάνει δισκοθήκη, ταινιοθήκη και κασετοθήκη.

3. Την εκτέλεση εργασιών για την εφαρμογή της εκπονηθείσας προμελέτης διασκευής της Εθνικής Βιβλιοθήκης και που προβλέπει τη δημιουργία:

α. Πέντε, χωρισμένων σε ομάδες Επιστημών, αναγνωστηρίων, με αυτοεξυπηρέτηση και με 500 περίπου θέσεις, συνολικά, που θα μπορούν να ε-

Εμπνετούν 1.500-2.000 αναγνώστες τη μέρα.
β. Βιβλιοστασιών, με συνολικό μήκος ραφιών 19.000 τρεχόντων μέτρων περίπου, πράγμα που θα παραείνει τη ζωή της Βιβλιοθήκης για μεγάλο χρονικό διάστημα, με την απαραίτητη πρόυπόθεση ότι θα πραγματοποιηθεί η διαλογή και διευθέτηση των υπαρχόντων βιβλίων, η μικροφωτογράφηση και η μηχανογράφηση.

γ. Μουσειακού χώρου για την έκθεση σπάνιων βιβλίων.

δ. Των απαραίτητων βοηθητικών χώρων ώστε να υπάρχουν άνετες συνθήκες εργασίας για το προσωπικό και τους αναγνώστες.

4. Την ισομερή, κατά το δυνατό, ανάπτυξη όλων των επιστημών, πέραν των ανθρωπιστικών, που είναι ο βασικός χαρακτήρας της Ε.Β.Ε.

5. Τη δημιουργία Τράπεζας Βιβλιογραφικών Πληροφοριών, η οποία θα εξυπηρετεί τις απαιτήσεις:

- Βιβλιογραφικής και Βιβλιοθηκονομικής φύσεως.
- Ταξινόμιας και Επιστημονολογίας-Τεκμηρίωσης-Πληροφορικής.
- Ελεγκτικής και Διαχειριστικής.
- Έρευνας και Συγκριτικής.

6. Τη μικροφωτογράφηση και στη συνέχεια καταστροφή ή απομάκρυνση του άχρηστου υλικού, εφημεριδών ή ασημαντων εκδόσεων. Θα υφίσταται σύστημα για τη σύζευξη των ανωτέρω δύο συστημάτων.

Η κανονική λειτουργία της Τράπεζας Βιβλιογραφικών Πληροφοριών στην Εθνική Βιβλιοθήκη μπορεί να αρχίσει από τη διαλογή που υπαρχόντος υλικού, την καταλογογράφηση, ταξινόμηση και συντήρησή του, εργασία που θα γίνεται παράλληλα και στα νεοεισερχόμενα βιβλία.

Επίσης, άμεσα μετά, θα γίνει σύζευξη, πέραν των βιβλιοθηκών του ελληνικού χώρου, με αντίστοιχες αμερικανικές και ευρωπαϊκές Τράπεζες Βιβλιογραφικών Πληροφοριών, όπως έχει γίνει ήδη από χρόνια στις ανωτέρω.

7. Τις ανάγκες σε έμπυχο υλικό για τις προβλεπόμενες εργασίες υποδομής και σε συνέχεια για την ευρύθυμη λειτουργία της, που θα καλυφθούν με την πρόσληψη 12-15 τουλάχιστον βιβλιοθηκονόμων, για χρονικό διάστημα 12 μηνών (για να βοηθήσουν στις εργασίες τις αναγραφόμενες στην παρ. 5).

Την πρόσληψη κατάλληλου προσωπικού σύμφωνα με το οργανόγραμμα, ως τη συμπλήρωση του αριθμού των 75-80 ατόμων (με το υπαρχόν προσωπικό 34 ατόμων) συνολικά, για να καλύψουν πλήρως όλες τις λειτουργικές ανάγκες τις επόμενες δεκαετίες.

8. Για την πραγματοποίηση των ανωτέρω έργων προϋπολογίζεται δαπάνη 150.000.000 δρχ., η οποία θα κατανεμηθεί σε διάστημα 3-4 ετών.

Στην παροχή των στοιχείων για την υφιστάμενη κατάσταση συμμετείχε σύστημα το προσωπικό της ΕΒΕ, συμπεριλαμβανομένου και του Δ/ντή της κ. Νικολόπουλου. Η μελέτη αφορούσε τον εκσυγχρονισμό και τη μεταρρύθμιση της Εθνικής Βιβλιοθήκης σε Εθνική Τράπεζα Βιβλιογραφικών

Πληροφοριών.

Στην ανωτέρω μελέτη παρουσιάζονται οι δυνατότητες της ορθολογιστικής αξιοποίησης όλων των χώρων που υφιστάμενου κτηρίου, χωρίς να γίνονται σ' αυτό εμβάσεις που να αλλοιώνουν τη μορφή του, ενώ συγχρόνως παρατείνονται για δεκαετίες τη ζωή της ΕΒΕ στο ίδιο κτήριο (έως το 2040 περίπου). Επίσης, παράλληλα, προβλέπεται η δημιουργία 2 νέων βιβλιοθηκών:

- μιας Εθνικής Βιβλιοθήκης Χειρογράφων και
  - μιας Παιδικής Βιβλιοθήκης,
- που θα σχηματιστούν από τη μεταφορά του υλικού που υπάρχει στην ΕΒΕ σε άλλα, ειδικά διαμορφωμένα κτήρια.

Για διάφορους λόγους, η ανωτέρω μελέτη, παρά την άμεση δυνατότητα χρηματοδότησής της, δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Έτσι η Εθνική Βιβλιοθήκη, προ του 2.000 μ.Χ., παραμένει στην ίδια θλιβερή κατάσταση που ήταν από τις αρχές του αιώνα.

- * 1. Ανδρέας Κεραμίδας, Δ/ντής και αναπληρωτής Γ. Δ. Αναστ. του ΥΠΠΕ.
- 2. Σπύρος Ζευγαρίδης, τακτ. Καθ. Παν. Θεσσαλονίκης.
- 3. Διονύσιος Τρανταφυλλίδης, Αρχηγός του ΥΠΠΕ.
- 4. Λαμπέτη-Λούκου, Δ/ντρια της ΕΒΕ.
- 5. Ευάγ. Παπάς, Τμηματάρχης Βιβλιοθηκών ΥΠΠΕ.

The National Library of Greece

A. Keramidas

The National Library of Greece has become very old. Only its drastic reformation, which will bring it out of its lethal situation, can revive it and bring back its original objective. Such an enterprise has many economic and social advantages. A relevant study, proposed by the author, has been worked out by a team of experts already since the end of 1980.

The National Library was built after the plans of the architect Theophilus Hansen in the end of the 19th century, in order to serve the needs of the limited reading public of that time. The work was supervised by the architect Ernest Ziller. Since then, although an entire century has passed, the building has neither been enlarged or even restored.

This is the reason why the National Library today cannot fulfill its aim and has become an almost dead organism. For the proper treatment of this situation and since its function must be continued in the present monumental edifice -for historic and national reasons and in order the library to continue to offer its services to its large reading public- a feasibility study has been made, which provides: The transfer of the Manuscripts Department to a new, modern building in the outskirts of Athens. The creation of a Children's Library in an independent building in which the Music Department will also be housed. The forwarding of works for the realization of the reformation study of the National Library. The isomeric development of all branches of Science. The creation of a bibliographic Data Bank. The microfilming of the library's precious and sensitive material. The staffing of the institution with a specialized personnel, which will create the necessary functional background and will properly run the library's increased services.

For a number of reasons the above study has not been realized as yet, although its direct financing is possible. Thus, the National Library almost in the dawn of 2000 AD remains in the same hopeless, sad situation that it has been since the beginning of our century.